

Список використаних джерел

1. Дацюк А., Процак К., Городня Т. Адаптація бізнесу в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. №67. С. 1–10. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-8>
2. Assessment of the impact of the war on micro-, small and medium enterprises in Ukraine. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2024. 86 с.
3. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування у вересні 2022 року. Центр розвитку інновацій, Офіс з розвитку підприємництва та експорту, Advanter Group. 11.10.2022. URL: <https://dia.dp.gov.ua/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovax-vijni-rezultati-opituvannya-u-veresni/>
4. Пригара О., Ярош-Дмитренко Л. Стратегії адаптації бізнесу в турбулентному ринковому середовищі під час війни в Україні. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Економіка*. 2023. №2 (223). С. 108–114.
5. Mastercard SME Index: Малий і середній бізнес в умовах війни (дослідження компанії Mastercard в Україні). URL: <https://thepage.ua/ua/news/malij-ta-serednij-biznes-v-umovah-vijni-doslidzhennya-mastercard>
6. Business Broker D. Ідеї для бізнесу у воєнний час: як знайти перспективу в складних умовах (блог) – 2023. URL: <https://business-broker.com.ua/blog/idei-dlia-biznesu-u-voienyj-chas-iak-znajty-perspektyvu-v-skladnykh-umovakh/>

Володимир ЗАЙЧЕНКО,

д-р. екон. наук, професор,

Центральноукраїнський національний технічний
університет, Україна

(<https://orcid.org/0000-0001-9523-1220>)

Генріх САРІБЕКЯН,

здобувач вищої освіти,

Центральноукраїнський національний
технічний університет, Україна

ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ВИКЛИКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Європейська інтеграція проголошена стратегічною метою України та розглядається як ключовий шлях модернізації національної економіки.

Укладення Угоди про асоціацію з ЄС, зокрема поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі, відкрило українським підприємствам спрощений доступ до ринку Європейського Союзу. На сьогодні ЄС став основним торговельним партнером України, забезпечуючи близько 41% зовнішньоторговельного обороту (станом на 2021 р.)²². Євроінтеграційні процеси принесли нові можливості для національного бізнесу. Водночас зближення з ЄС висуває низку вимог і створює серйозні виклики для українського підприємництва, що потребує адаптації до нового зовнішньоекономічного середовища.

Торговельна політика України останніх років характеризується переорієнтацією на ринки ЄС та поступовим узгодженням правил торгівлі з європейськими нормами. З 2016 р. у межах ПВЗВТ скасовано більшість тарифних обмежень у взаємній торгівлі, що сприяло зростанню експорту окремих українських товарів (насамперед аграрної продукції) на європейський ринок. Частка ЄС у структурі українського експорту і імпорту стабільно зростала, тоді як залежність від ринків СНД зменшилася. Дослідження фіксують як позитивні, так і негативні структурні зрушення у зовнішній торгівлі України з ЄС внаслідок євроінтеграції. Українська сторона поступово виконує зобов'язання за Угодою про асоціацію, проте станом на 2020 р. рівень імплементації європейського торговельного законодавства оцінювався лише близько 43%²³. Це свідчить про наявність значного обсягу роботи з гармонізації нормативно-правової бази України із правом ЄС. Набуття Україною статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 р. ще більше актуалізувало завдання адаптації торговельної політики до вимог ЄС та прискорення реформ у цій сфері.

Зближення з Європейським Союзом помітно вплинуло на зовнішньоекономічну динаміку України. Європейський ринок став каталізатором для підвищення конкурентоспроможності українських підприємств через стимул модернізації виробництва та запозичення найкращих бізнес-практик. За рахунок доступу до великого ринку збуту українські експортери змогли збільшити обсяги реалізації окремих товарів, особливо у сфері агропромислового комплексу, де Україні вдалося закріпитися серед лідерів постачання продовольства до ЄС.

Процес європейської інтеграції висуває суворі вимоги до українських компаній, невиконання яких створює загрозу втрат конкурентних позицій. Основні виклики для національного підприємництва: 1. Адаптація до стандартів ЄС. Український бізнес

²² URL: <https://surli.cc/akugya>

²³ URL: <https://surl.li/hjyosl>

мусить відповідати високим технічним, екологічним та якісним нормам ЄС, що потребує модернізації виробничих потужностей, впровадження нових систем контролю якості, екологічних технологій та сертифікації продукції. Вимога гармонізації стандартів охоплює практично всі галузі – від харчової та легкої промисловості до машинобудування – і як держава, так і підприємці мають забезпечити дотримання цих норм.

2. Зростання конкуренції. Відкриття європейського ринку означає не лише нові можливості, а й зіткнення з сильною конкуренцією з боку європейських виробників. Українські товари повинні конкурувати в ЄС за критеріями ціни, якості та брендової репутації, що вимагає підвищення продуктивності та інноваційності.

3. Структурні дисбаланси та низька додана вартість. Традиційна експортна спеціалізація України на сировинних товарах залишається викликом: підприємства, що експортують аграрну продукцію, металургію чи руду, мають меншу маржинальність і більш уразливі до коливань світових цін. Натомість сегмент високотехнологічного виробництва та переробки ще розвинений недостатньо, тож український експорт до ЄС поки не містить значної частки продукції з високою доданою вартістю.

4. Обмежені ресурси та доступ до фінансування. Багато національних підприємств стикаються з браком інвестиційних ресурсів для технічного переоснащення і впровадження євростандартів. Вартість залучення капіталу в Україні залишається високою, а державні програми підтримки бізнесу ще недостатньо компенсують потреби модернізації.

5. Інституційні та бюрократичні перешкоди. Повільне впровадження законодавства ЄС у національне поле створює правову невизначеність для бізнесу. Часті зміни регулювання, складні дозвільні процедури та корупційні ризики гальмують адаптацію підприємництва до нових правил гри.

6. Вплив зовнішніх шоків. Євроінтеграція України відбувається в умовах серйозних потрясінь – спочатку економічної кризи 2014–2015 рр., потім пандемії COVID-19, а з 2022 р. – повномасштабної війни. Воєнна агресія росії спричинила значні втрати виробничих потужностей, логістичні проблеми та відтік кадрів, що суттєво ускладнює діяльність бізнесу і його здатність інтегруватися у європейський ринок.

Для подолання зазначених викликів та успішної інтеграції українського бізнесу до спільного ринку ЄС потрібні скоординовані зусилля держави і підприємницького сектору. Уряд має продовжувати гармонізацію законодавства з правом ЄС, спрощувати регуляторні процедури і посилювати інституційну спроможність органів, відповідальних за зовнішньоекономічну політику (митниці, стандартизації, сертифікації тощо). Паралельно необхідно впроваджувати програми підтримки національного бізнесу: компенсації

витрат на сертифікацію продукції за євростандартами, пільгове кредитування інновацій та енергоефективних модернізацій, освітні програми з підвищення кваліфікації персоналу для роботи за новими вимогами. На мікрорівні українським компаніям необхідно адаптувати власні бізнес-моделі до нових умов. Це означає інвестувати в оновлення обладнання, впровадження систем менеджменту якості (ISO-стандарти тощо), диверсифікацію продукції з акцентом на товари з більшою доданою вартістю. Перспективним напрямом є налагодження кооперації з європейськими партнерами – створення спільних підприємств, участь у ланцюгах постачання для компаній ЄС, що дозволить перейняти технології та отримати доступ до мереж збуту. Крім того, українському бізнесу варто освоювати ніші, де існують конкурентні переваги. Адаптаційним механізмом має стати і розвиток кластерів та об'єднань підприємств, що дозволить акумулювати ресурси для інновацій та спільного виходу на зовнішні ринки. Нарешті, важливо запровадити систему моніторингу та оцінки впливу євроінтеграції на бізнес, аби вчасно виявляти проблемні питання і коригувати політику підтримки. За умов активної підтримки та гнучкості самих підприємців євроінтеграція стане не лише викликом, але й стимулом для якісного розвитку українського підприємництва.

Отже, Україна поступально інтегрується до європейського економічного простору, що визначає вектор її торговельної політики та нормативних перетворень. Євроінтеграція вже сьогодні дала відчутні результати у вигляді посилення торговельних зв'язків з ЄС, покращення стандартів продукції та нових можливостей для підприємців. Водночас національний бізнес опинився перед низкою масштабних викликів, пов'язаних із необхідністю відповідати суворим вимогам єдиного європейського ринку та витримувати зростаючу конкуренцію. Загальні тенденції свідчать про неоднозначність впливу євроінтеграції. Основні проблеми адаптації – технічне та технологічне відставання, обмежені фінансові ресурси, структурні дисбаланси – можуть бути вирішені шляхом реалізації цілеспрямованих державних програм та проєктів міжнародної допомоги, а також проактивної позиції самого бізнесу. Отже, торговельна політика України в умовах євроінтеграції повинна бути збалансованою: з одного боку, максимально сприяти виходу українських підприємств на європейські ринки, а з іншого – забезпечувати механізми захисту та підтримки вітчизняного бізнесу в процесі трансформації.

Список використаних джерел

1. Могиль В.О. Європейська інтеграція як перспективний напрям модернізації України. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*, 2022, № 3(63), С. 78–82. DOI: 10.32689/2523-4625-2022-3(63)-11
2. Пирог О.В., Колінко Н.О., Бердей Н. В. Зовнішня торговельна позиція України у ЄС: вивчення тенденцій зміни у період дії воєнного стану. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*, 2024, № 2(12), С. 323–332. DOI: 10.23939/smeu2024.02.323.
3. Куклін О. В., Пустовійт Р. Ф., Криворучко М. Ю. Євроінтеграційні виклики України. *Бізнес Інформ*, 2020, № 10, С. 14–21. DOI: 10.32983/2222-4459-2020-10-14-21.
4. Жигалкевич Ж. М., Станіславський О. В. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*, 2019, № 16, С. 116–123.
5. Невгад І. О. Євроінтеграція – ключ до розвитку малого та середнього бізнесу. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна*, 2023, Вип. 37, С. 443–450.

Юлія ІВАНОВА,
здобувачка вищої освіти,
Державний торговельно-економічний
університет, Україна

Марина КОТОВА
канд. екон. наук, доцент,
Державний торговельно-економічний
університет, Україна
(<https://orcid.org/0000-0001-6684-1177>)

РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ У МІЖНАРОДНИХ ТРАНСАКЦІЯХ

Стрімкий розвиток цифрових технологій суттєво трансформував глобальний торговельний ландшафт, поставивши під сумнів традиційні регуляторні підходи. Швидке зростання електронної торгівлі, зумовлене впровадженням смарт-технологій, аналітики масивів інформації, хмарних обчислень і мобільного зв'язку, потребує сучасного правового врегулювання [1].